

УДК 330.556:330.322

Ігор В. Паризький

Національна академія управління, м. Київ

**ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОСТІ ЕКОНОМІКИ НА НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

У статті висвітлено вплив інноваційної економіки на національну ідентичність в умовах глобалізації. Визначено, що процес пошуку національної ідентичності обтяжений питаннями національної безпеки, а відповідно потребують вирішення проблеми реалізації комплексу заходів, спрямованих на приведення системи державного управління у відповідність до вимог інноваційної моделі економічного зростання. Встановлено, що участь держави в процесі становлення інноваційності економіки та її національної ідентифікації полягає у тому, що заходи, котрі вживаються повинні спрямовуватися на розробку ефективних методик аналізу реального стану розвитку науково-технологічного та інноваційного потенціалу ключових галузей економіки, регіонів та суб'єктів господарювання.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, національна ідентифікація, потенціал, оцінювання, ефективність.

Игорь В. Парижский

Национальная академия управления, г. Киев

**ВЛИЯНИЕ ИННОВАЦИОННОСТИ ЭКОНОМИКИ НА НАЦИОНАЛЬНУЮ
ИДЕНТИЧНОСТЬ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ**

В статье освещено влияние инновационной экономики на национальную идентичность в условиях глобализации. Определено, что процесс поиска национальной идентичности обременен вопросами национальной безопасности, а соответственно требуют решения проблемы реализации комплекса мер, направленных на приведение системы государственного управления в соответствие с требованиями инновационной модели экономического роста. Определено, что участие государства в процессе становления инновационности экономики и ее национальной идентификации заключается в том, что меры, предпринимаемые должны направляться на разработку эффективных методик анализа реального состояния развития научно-технологического и инновационного потенциала ключевых отраслей экономики, регионов и субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, национальная идентификация, потенциал, оценка, эффективность.

Igor V. Paryzkyi

National Academy of Management, Kyiv

**INFLUENCE OF THE ECONOMY'S INNOVATION ON THE NATIONAL IDENTITY
IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION**

The article highlights the influence of the innovation economy on national identity in the context of globalization. It is determined that the process of searching for a national identity is burdened with issues of national security and, accordingly, requires the solution of the problem of implementing a set of measures aimed at bringing the state management system in line with the requirements of an innovative model of economic growth. It was established that the state's participation in the process of the innovation of the economy and its national identification lies in the fact that the measures taken should be aimed at developing effective methods for analyzing the real state of development of the scientific, technological and innovative potential of key sectors of the economy, regions and business entities.

Key words: innovations, innovative development, national identification, potential, evaluation, efficiency.

Постановка проблеми. Стрімкі зміни в соціально-політичному становищі України та її національна ідентифікація обумовили широкий інтерес до неї як інноваційної країни, що перебуває на переломному шляху розвитку. Процеси пошуку національної ідентичності обтяжені порушеними питаннями національної безпеки, а відповідно потребують вирішення проблеми реалізації комплексу заходів, спрямованих на приведення системи державного управління у відповідність до вимог інноваційної моделі економічного зростання. Ключове значення для досягнення цієї мети має кардинальна зміна характеру взаємовідносин влади, освіти і науки. Створення механізмів реальної взаємодії владних структур з науковим співтовариством, посилення реального впливу наукової громадськості на формування і реалізацію державної науково-технологічної та інноваційної політики є тими об'єднуючими факторами, що ідентифікуює населення як єдиний живий організм, що здатен протистояти глобалізаційним викликам та загрозам.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вчених, які займалися вивченням проблеми теорії інновацій, впливу інноваційної діяльності на економічний розвиток, можна виділити зарубіжних авторів, серед яких: М. Кондратьєв, П. Майєрс, Х. Менш, Р. Солоу, К. Фрімен, Й. Шумпетер та інших. Серед українських учених, які внесли свій вклад в дослідження інноваційного розвитку національної економіки, формування інноваційних стратегій присвячено праці відомих вітчизняних учених: О. Амоши, Л. Ганущак-Єфіменко, А. Гальчинського, М. Денисенка, С. Єрохіна, М. Єрмошенка, Я. Жаліло, С. Ілляшенка, І. Штулер та інших.

Невирішена раніше частина загальної проблеми полягає в тому, що потребують удосконалення теоретико-методологічні основи взаємоузгодження формування та реалізації інноваційних стратегій на різних рівнях національної економіки зважаючи на всесвітню глобалізацію. Тому першочерговим завданням постає питання необхідності визначення впливу інноваційності економіки на її національну ідентичність. Визначення та захист національних інтересів в умовах глобалізації, успішний інноваційний розвиток в рамках інтеграції до європейського та світового співтовариства – єдино можливий спосіб захисту національних економічних інтересів вітчизняної економіки.

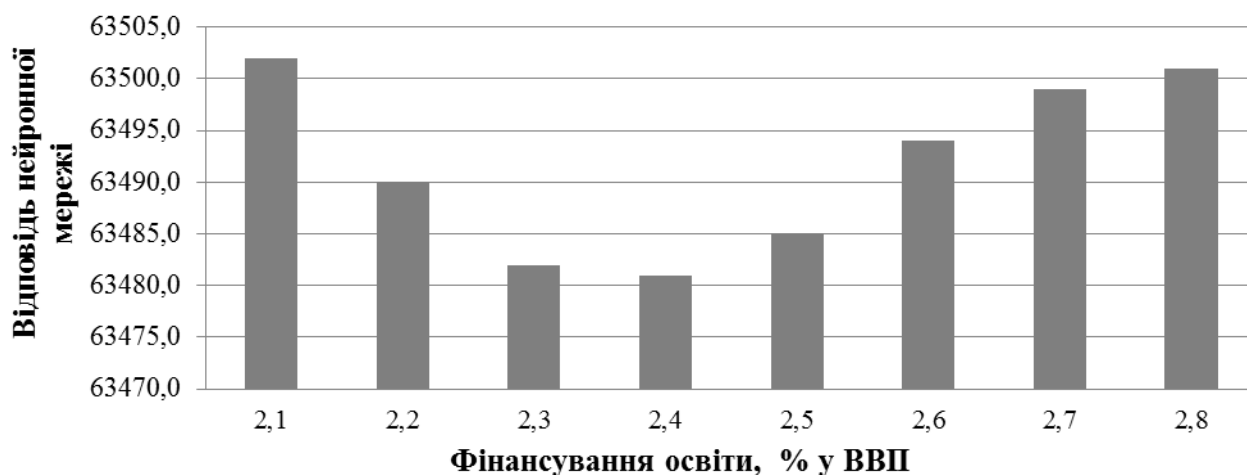
Виклад основного матеріалу. В умовах всеохоплюючої глобалізації дослідження питань національної ідентичності та інноваційності економіки пов'язані в першу чергу з визначенням національної стратегії розвитку України.

Результати попередніх наукових досліджень свідчать про пряму залежність між обсягом державних витрат на освіту і рівнем інноваційності економіки. Проте нині видатки на освіту та науку із державного бюджету на освіту були у 2009 р. – 2,6% ВВП, у 2010 р. – 2,7% ВВП, а до 2014 р. значно скоротилися. Хоча, як свідчить світовий досвід інноваційного розвитку, розвинені країни щорічно збільшують видатки на утримання та удосконалення системи освіти, а також ведуть політику на стимулювання недержавного фінансування освіти (рис. 1).

Для України також важливо забезпечити не тільки достатній обсяг фінансування, а й гарантувати їх цільове використання, правильний розподіл і належне управління на рівні держави, регіонів та місцевого самоврядування.

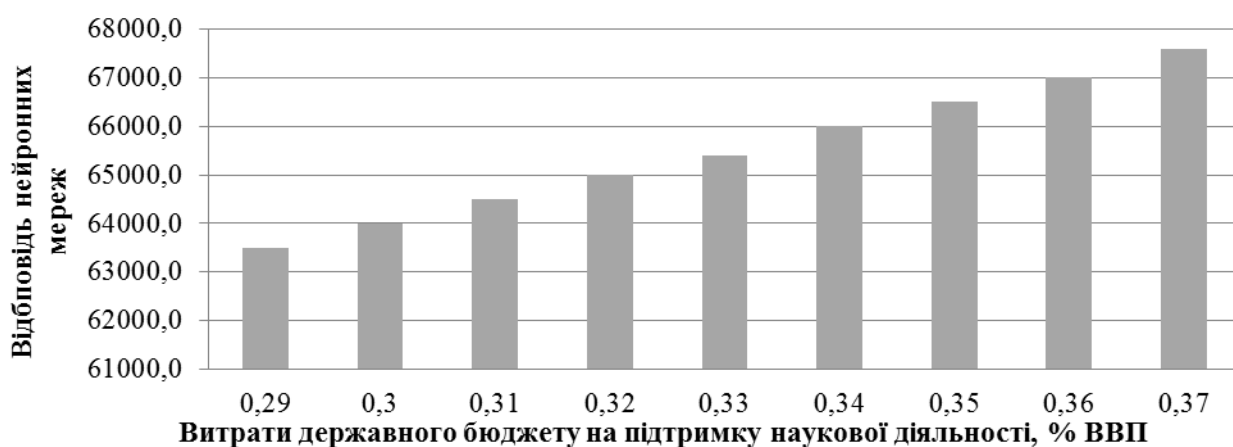
Схожа тенденція спостерігається в обсягах фінансування науково-дослідних робіт та інноваційної діяльності, адже, починаючи з 2000 року щорічні видатки із бюджету у розрахунку до розміру ВВП зменшувалися. Пряма залежність виявлена у моделі доводить наше твердження, що збільшення фінансування науково-технічних, дослідницьких робіт та

інноваційної діяльності сприяє економічному розвитку і, ВВП зокрема. Так, зі зростанням витрат на НДДКР на 0,01% розмір валового внутрішнього продукту зростатиме в середньому на 0,77% (рис. 2).

Джерело: розраховано автором.

Рис. 1. Моделювання впливу фінансування системи освіти на розмір валового внутрішнього продукту

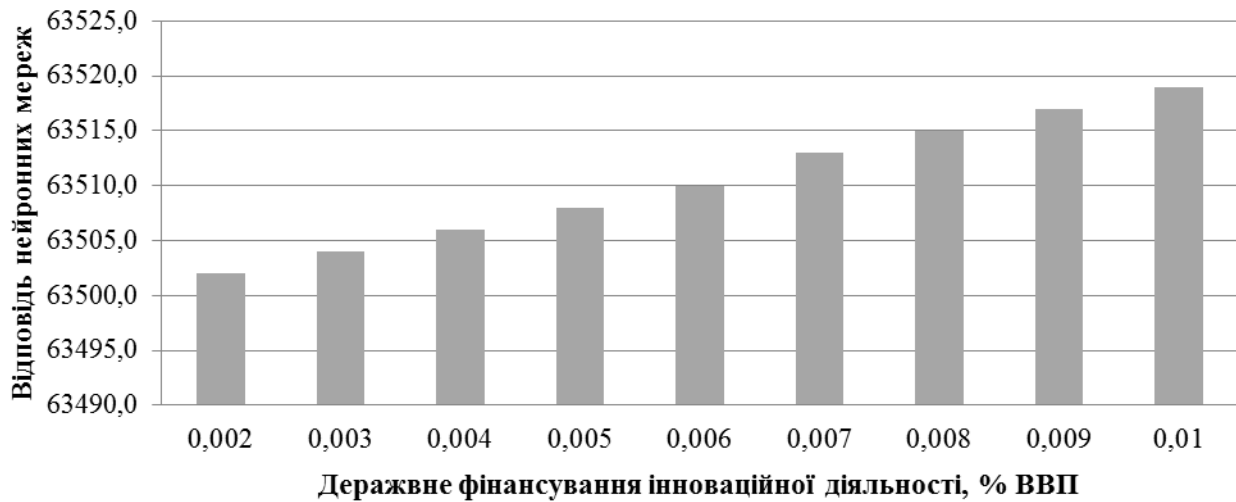
Джерело: розраховано автором.

Рис. 2. Моделювання впливу фінансування науково-технічних і дослідницьких робіт на розмір валового внутрішнього продукту

Зі збільшенням фінансування інноваційної діяльності на 0,001%, ВВП зростатиме на 0,0033% (рис. 3).

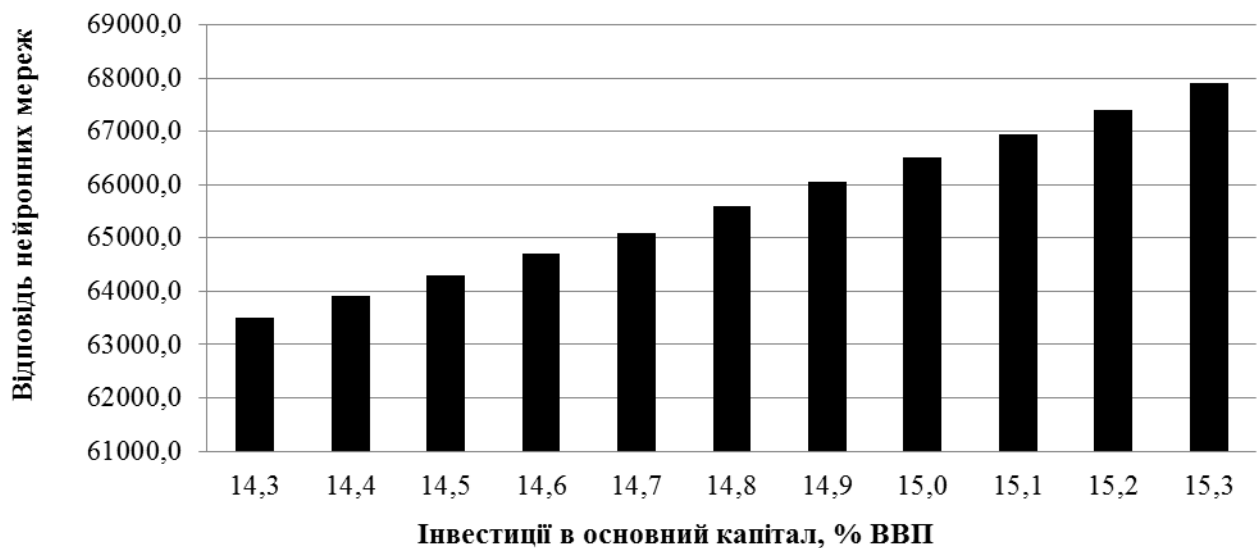
Крім того, нейромережеве моделювання дозволило встановити тісний зв'язок між інвестиціями в основний капітал та оновлення основних фондів, впровадження нових технологічних рішень у виробництво (технологічна складова інноваційного розвитку) (рис. 4).

Однак, реальні інвестиції в основний капітал у перевищували 23% від ВВП лише у 2006–2008 роках, після чого цей показник почав щорічно знижуватися, що не відповідає задекларованій державній інноваційній політиці. Тож варто зважати, що, збільшуючи інвестицій в основний капітал на 0,1%, можна сприяти росту ВВП у середньому на 0,7%.

Джерело: розраховано автором.

Рис. 3. Моделювання впливу фінансування інноваційної діяльності із державного бюджету на розмір валового внутрішнього продукту

Джерело: розраховано автором.

Рис. 4. Моделювання впливу інвестування в основний капітал із державного бюджету на розмір валового внутрішнього продукту

Таким чином, прогнозування макроекономічного розвитку держави за допомогою нейромережевого моделювання підтвердило залежність зростання валового внутрішнього продукту від фінансування освіти, науки, інноваційної діяльності, тобто прискорене зростання національної економіки неможливе без впровадження інновацій у виробництво. При цьому важливо забезпечити належне управління державою ходу інноваційного процесу в державі із чітким контролем якості виконання інноваційних проектів та новаторської діяльності.

Крім того, доцільно сформулювати методику визначення впливу кожної зі складових інноваційної діяльності на її загальну ефективність. На наш погляд, вона повинна бути

універсальною, яка б могла визначати дієвість інноваційної діяльності країни, регіону та підприємства.

Розрахунок загального значення ефективності ведення інноваційної діяльності країни слід проводити на основі інтегрального показника. Ураховуючи особливості інноваційного процесу країни, для визначення його ефективності пропонуємо скористатися оцінкою ключових показників, які характеризують науково-технічну, виробничу, техніко-технологічну та результативну складову (вона найбільше залежить від умов регулювання й координації інноваційної діяльності на рівні держави, галузі, регіону, місцевої влади, стану економіки країни, законодавчо-нормативної бази та інноваційної політики держави, науково-технологічного прогресу, політичних, демографічних, природних та інших факторів).

Для такого розрахунку пропонуємо обчислювати загалом дванадцять показників (по три на кожен складову) за формулами, охарактеризованими у таблиці 1.

Таблиця 1

**Показники складових інноваційної діяльності держави,
які визначають її ефективність**

№	Показник	Формула розрахунку
Науково-технічна складова:		
1.	Коефіцієнт витрат на проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт	$\mathbf{B_{нддкр}} = \mathbf{P_{нддкр}} / \mathbf{K}$, де $\mathbf{P_{нддкр}}$ – річний обсяг витрат на НДДКР, тис. грн.; \mathbf{K} – кількість виконавців НДДКР, осіб.
2.	Частка розробок технологій	$\mathbf{Ч_{рт}} = \mathbf{V_{рт}} / \mathbf{\Sigma V_{техн}}$, де $\mathbf{V_{рт}}$ – витрати на розробку технологій, тис. грн.; $\mathbf{\Sigma V_{техн}}$ – загальна сума витрат на технології, тис. грн.
3.	Коефіцієнт використання наукового карого потенціалу	$\mathbf{K_{нкп}} = \mathbf{Ч_{ндр}} / \mathbf{Ч_{нр}}$, де $\mathbf{Ч_{ндр}}$ – чисельність працівників, зайнятих у НДДКР, тис. грн.; $\mathbf{Ч_{нр}}$ – чисельність наукових кадрів, тис. осіб.
Виробнича складова:		
4.	Коефіцієнт створення та впровадження інноваційної продукції	$\mathbf{K_{свп}} = (\mathbf{\Sigma K_{сп}} + \mathbf{\Sigma K_{вп}}) / \mathbf{K_{п}}$, де $\mathbf{K_{сп}}$ – кількість створеної інноваційної продукції, тис. од; $\mathbf{K_{вп}}$ – кількість впровадженої інноваційної продукції, тис. од; $\mathbf{K_{п}}$ – загальна кількість підприємств, тис. од.
5.	Коефіцієнт впровадження інновацій	$\mathbf{V_{вп}} = \mathbf{P_{вп}} / \mathbf{K_{п}}$, де $\mathbf{P_{вп}}$ – річний обсяг витрат на впровадження інновацій (у т.ч. витрати на придбання технологій і нових продуктів), тис. грн.; $\mathbf{K_{п}}$ – загальна кількість підприємств, тис. од.
6.	Частка експорту інноваційної продукції в загальному обсязі товарної продукції	$\mathbf{Ч_{екп}} = \mathbf{\Pi_{ек}} / \mathbf{\Sigma T_{п}}$, де $\mathbf{\Pi_{ек}}$ – обсяг експорту інноваційної продукції, тис. грн.; $\mathbf{\Sigma T_{п}}$ – загальний обсяг товарної продукції, тис. грн.
Техніко-технологічна складова:		
7.	Питома кількість отриманих розробок нових технологій і продукції	$\mathbf{Н_{р}} = \mathbf{K_{р}} / \mathbf{Ч_{нр}}$, де $\mathbf{K_{р}}$ – річна кількість розробок (нової техніки, продукції), створеної у рамках виконання НДДКР, од.; $\mathbf{Ч_{нр}}$ – чисельність наукових кадрів, тис. осіб.
8.	Продуктивність праці при створенні інновацій	$\mathbf{\Pi_{п}} = \mathbf{O_{п}} / \mathbf{Ч_{п}}$, де $\mathbf{O_{п}}$ – обсяг інноваційної продукції, тис. грн.; $\mathbf{Ч_{п}}$ – чисельність осіб, зайнятих у створенні інноваційної продукції, тис. осіб.

Продовження табл. 1

№	Показник	Формула розрахунку
9.	Коефіцієнт продуктивності інформації при створенні інновацій	$K_{\text{ІП}} = \text{Ч}_{\text{ІМ}} / \text{З}_{\text{ІМ}}$, де $\text{Ч}_{\text{ІМ}}$ – частка використання інформаційних матеріалів у процесі створення інновацій, %; $\text{З}_{\text{ІМ}}$ – середній залишок частки інформаційних матеріалів, од.
Результативна складова:		
10.	Коефіцієнт ефективності інноваційної діяльності	$K_{\text{ЕФ}} = \text{П}_{\text{ІД}} / \text{І}_{\text{ІВ}}$, $\text{П}_{\text{ІД}}$ – прибуток від реалізації інноваційної продукції, тис. грн.; $\text{І}_{\text{ІВ}}$ – обсяг інвестицій в інноваційну діяльність, тис. грн.
11.	Рентабельність створення та комерціалізації інноваційної продукції	$R_{\text{ІП}} = (\text{ЧП}_{\text{ІП}} / \text{С}_{\text{ІП}}) * 100\%$, $\text{ЧП}_{\text{ІП}}$ – чистий прибуток від реалізації інноваційної продукції, тис. грн.; $\text{С}_{\text{ІП}}$ – собівартість виробництва інноваційної продукції, тис. грн.
12.	Коефіцієнт приросту обсягу інноваційної продукції	$K_{\text{ІПР}} = \text{О}_{\text{ІПЗ}} / \text{О}_{\text{ІПБ}}$, $\text{О}_{\text{ІПЗ}}$ – обсяг реалізації інноваційної продукції за звітний період, тис. грн.; $\text{О}_{\text{ІПБ}}$ – обсяг реалізації інноваційної продукції за базовий період, тис. грн.

Джерело: розроблено автором.

Саме таку кількість показників вважаємо оптимальною, оскільки наявність великої кількості вихідних показників ускладнює процедуру побудови інтегрального показника, робить його громіздким, знижує його інформативність та дискримінуючи здатність, негативно впливає на значущість вагових коефіцієнтів [4, с. 35].

Висновки з проведеного дослідження. Виключна участь держави в процесі становлення інноваційності економіки та її національної ідентифікації полягає у тому, що заходи, котрі вживаються повинні спрямовуватися на розробку ефективних методик аналізу реального стану розвитку науково-технологічного та інноваційного потенціалу ключових галузей економіки, регіонів та суб'єктів господарювання, оцінку ризиків від ведення інноваційної діяльності. Отримані результати сприятимуть виявленню проблемних питань та формування завдань для поліпшення та зміцнення наявного економічного потенціалу та нарощування конкурентоспроможності національної економіки в цілому.

References

- Babaryka, O.V. (2011). Derzhavna pidtrymka innovatsiinoi sfery: ukrainskyi ta zarubizhnyi dosvid [State support of innovation sphere: Ukrainian and foreign experience]. Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu – Bulletin of the Berdyansk University of Management and Business, 16(4): 27–31 [in Ukrainian].
- Ganushchak-Yefimenko, L.M. (2013). Mekhanizm upravlinnia rozvytkom innovatsiinoho potentsialu na osnovi intehratsiinoi vzaiemodii [Mechanism of management of development of innovative potential on the basis of integration interaction]. Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine, 5: 78–82 [in Ukrainian].

Література

- Бабарика О.В. Державна підтримка інноваційної сфери: український та зарубіжний досвід / О.В. Бабарика // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 4(16). – С. 27–31.
- Ганущак-Єфіменко Л.М. Механізм управління розвитком інноваційного потенціалу на основі інтеграційної взаємодії / Л.М. Ганущак-Єфіменко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5. – С. 78–82.

3. Halchynskiy, A.S., Heiets, V.M. (2004). Stratehiia ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku Ukrainy (2004–2015 roky). Shliakhom Yevropeiskoi intehratsii [Strategy of economic and social development of Ukraine (2004–2015). Through the European Integration]. Kyiv: Derzhkomstat of Ukraine. 416 p. [in Ukrainian].
4. Heiets, V.M. (2009). Suspilstvo, derzhava, ekonomika: fenomenolohiia vzaiemodii ta rozvytku: Monohrafiia [Society, State, Economics: Phenomenology of Interaction and Development: Monograph]. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. 864 p. [in Ukrainian].
5. Hryhoruk, P.M., Tkachenko, I.S. (2012). Metody pobudovy intehrального pokaznyka [Methods of constructing an integral index]. Biznes-Inform – Business-Inform, 4: 34–38 [in Ukrainian].
6. Yermoshenko, M.M. (2001). Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia: Monohrafiia [Financial security of the state: national interests, real threats, strategy of providing: Monograph]. Kyiv: KNTEU. 309 p. [in Ukrainian].
7. Yerokhin, S.A. (2014). Polityka modernizatsii i mekhanizmy zminy sektoralnoi struktury ekonomiky [Modernization policy and mechanisms for changing the sectoral structure of the economy]. Ekonomichnyi prostir – Economic space, 87: 50–60 [in Ukrainian].
8. Fedulova, L.I. (eds.) (2005). Innovatsiinyi rozvytok ekonomiky: model, systema upravlinnia, derzhavna polityka [Innovative economic development: model, management system, state policy]. Kyiv: Osnova. 522 p. [in Ukrainian].
9. Karpiuk, O.P. (2013). Natsionalni modeli stymuliuvannia innovatsiinoho protsesu [National models of stimulation of innovation process]. Stratehichni priorytety – Strategic priorities, 28(3): 46–50 [in Ukrainian].
10. Heiets, V.M., Semynozhenko, V.P., Kvasiuko, B.Ie. (eds.) (2007). Stratehichni vyklyky KhKhI stolittia suspilstvu ta ekonomitsi Ukrainy: Tvory v 3 t. [Strategic Challenges of the 21st Century for Society and the Economy of Ukraine: Works in 3 vols]. Kyiv: Feniks. Vol. 2: Innovatsiino-tekhnohichnyi rozvytok ekonomiky [Innovative and technological development of the economy]. 564 p. [in Ukrainian].
3. Гальчинський А.С. Стратегія економічного та соціального розвитку України (2004–2015 роки). Шляхом Європейської інтеграції / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
4. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку: Монографія / В.М. Геєць. – К.: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2009. – 864 с.
5. Григорук П.М. Методи побудови інтегрального показника / П.М. Григорук, І.С. Ткаченко // Бізнес-Інформ. – 2012. – № 4. – С. 34–38.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: Монографія / М.М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 309 с.
7. Єрохін С.А. Політика модернізації і механізми зміни секторальної структури економіки / С.А. Єрохін // Економічний простір. – 2014. – № 87. – С. 50–60.
8. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / За ред. Л.І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 522 с.
9. Карп'юк О.П. Національні моделі стимулювання інноваційного процесу / О.П. Карп'юк // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3 (28). – С. 46–50.
10. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: Твори в 3 т. / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Квасюка. – К.: Фенікс, 2007. – Т. 2: Інноваційно-технологічний розвиток економіки. – 564 с.

11. Shtuler, I.Iu. (2016). Transformatsiia natsionalnoi ekonomichnoi systemy na innovatsiinykh zasadakh: Monohrafiia [Transformation of the national economic system on an innovative basis: Monograph]. Kyiv: National Academy of Management. 360 p. [in Ukrainian].

12. Shumpeter, I.A. (2007). Teoriia ekonomicheskogo razvitiia. Kapitalizm, sotcializm i demokratiia [The theory of economic development. Capitalism, Socialism and Democracy]. Translation from German V.S. Avtonomov, M.S. Liubskogyi, A.Iu. Chepurenko; Translation from English V.S. Avtonomov, Iu.V. Avtonomov, L.A. Gromova, K.B. Kozlova, E.I. Nikolaenko, I.M. Osadcha, I.S. Semenenko, E.G. Solovev. Moscow: Eksmo. 864 p. [in Russian].

11. Штулер І.Ю. Трансформація національної економічної системи на інноваційних засадах: Монографія / І.Ю. Штулер. – К.: Національна академія управління, 2016. – 360 с.

12. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм и демократія / Й.А. Шумпетер; Предисл. В.С. Автономова; Пер. с нем. В.С. Автономова, М.С. Любського, А.Ю. Чепуренко; Пер. с англ. В.С. Автономова, Ю.В. Автономова, Л.А. Громовой, К.Б. Козловой, Е.И. Николаенко, И.М. Осадчей, И.С. Семененко, Э.Г. Соловьева. – М.: Эксмо, 2007. – 864 с.